

REMISSVAR
2022-10-17

Dnr Ku2022/01357

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

SOU2022:44 Betänkandet Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher (Ku2022/01357)

Välbehövd utredning och angeläget fortsatt arbete

Kreativ Sektor välkomnar en strategi för Sveriges kreativa branscher. Analys och tillhörande rekommendationer finns nu som underlag, förslagen behöver snarast omsättas till handling och en långsiktig struktur för fortsatt arbete upprättas. Det är angeläget att inte tappa fart utan istället tillvarata intresset för utredningen och de framåtriktade samtal inom och utanför branscherna betänkandet givit energi till.

De kreativa branscherna

Svenska kreativa företag står för kvalitet och innovation. De kreativa branscherna representerar en export som internationellt formar bilden av Sverige, bygger upp ett kunskapskapital nationellt, och skapar förutsättningar för nya arbetstillfällen i och med digitaliseringen.

Den kreativa sektorn är den nya basindustri för ett litet kunskapsintensivt land som Sverige, med stor bidrag till både ekonomisk och social tillväxt och regional utveckling. Sektorn skapar egna värden, men fungerar även som värdeskapare för andra branscher.

De kreativa branscherna utgörs av företag som kan växa med digitaliseringen och globaliseringen. I en tid då efterfrågan på kreativt innehåll är större än någonsin är tillväxtpotentialen stor. De kreativa branscherna vilar på immaterialrättsliga värden som dessutom möjliggör en mer hållbar tillväxt med jämförelsevis begränsad påverkan på jordens resurser.

För att Sverige ska kunna ta till vara denna möjlighet och kapitalisera fullt ut på utvecklingen behöver arbetet med att främja och utveckla de kreativa branscherna stärkas på en rad områden.

Sammanfattning

- Kreativ Sektor delar behovet av en nationell strategi för Sveriges kreativa branscher. En nationell strategi är angelägen för att minska existerande hinder för tillväxt, ta tillvara på konstaterad potential och fortsatt vara i framkant, även internationellt.

- Kreativ Sektor tillstyrker utredningens centrala prioritering: ett tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan. Arbetet med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna kräver långsiktighet och samordning, mellan olika politikområden, mellan branscherna, samt mellan offentliga och privata aktörer. Det är välkommet att utredningen förflyttar sig bort från den förlegade tanken om en motsättning mellan kultur och näring.
- Kreativ Sektor tillstyrker utredningens förslag om ett utökat ansvar för kunskapsutveckling och statistik, det finns idag inte någon uppdaterad eller rättvisande statistik och analys för kreativa branscher i Sverige.
- Kreativ Sektor tillstyrker också utredningens övriga strategiska prioriteringar. Såsom utredningen konstaterar inkluderar behoven alltifrån synen på upphovsrätt och innovation till satsningar på kompetensförsörjning, kapitalförsörjning och export.
- Kreativ Sektor anser dock att strategin behöver ha en tydligare vision och tydligare övergripande mål. Strategin bör utformas och utvärderas utifrån det övergripande näringspolitiska målet att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb, samt fler och växande företag.
- Givet att arbetet har ett tydligt företags- och näringsperspektiv föreslår Kreativ Sektor att näringsdepartementet har en central och samordnande roll i arbetet. Tillväxtverket bör ha motsvarande roll bland myndigheter.

Fördjupade kommentarer

Avsnitt 3. Strategins vision och mål (s 28-29)

Utredningens föreslagna vision för strategin lyder: "Strategin har en vision, med företagen i centrum: De kulturella och kreativa branscherna utgör en självklar del av svensk ekonomi med resilienta företag i ett dynamiskt kultur- och näringsliv som fortsätter att producera innehåll i världsklass, skapar jobb, och bidrar till kulturell, social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet i hela Sverige och resten av världen."

Utredningens föreslagna övergripande mål för strategin är att:

- "Staten ska forma ett mer ändamålsenligt och effektivt främjande av företag i de kulturella och kreativa branscherna där olika statliga system går i takt och synergier uppstår i statens arbete.
- Staten ska stimulera en långsiktigt hållbar utveckling av företag i de kulturella och kreativa branscherna i hela Sverige."

Kreativ Sektor välkomnar att det uttryckligen sägs att visionen har företagen i centrum.

Främjande av företag i kreativa branscher berör flera politikområden och därmed olika nationella politiska mål.

Kreativ Sektor anser dock att strategin behöver ha en tydligare vision och ett tydligare övergripande mål som utgår ifrån det övergripande näringspolitiska målet att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb, samt fler och växande företag. Detta står inte i motsättning till mål för andra politikområden, exempelvis de kulturpolitiska, men utan ett tydlig primärt fokus försvåras uppföljning och effektmätning.

Jämför med Besöksnäringstrategin: "*Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring*".

Ett annat exempel är den brittiska strategin "Create UK, Creative Industries" övergripande mål:

"Government and industry working in partnership to put creative industries at the heart of the growth agenda, as the most important growth sector to the UK economy. Ensuring a business, regulatory and fiscal environment that encourages the creation of, investment in and commercialization of Intellectual Property (IP) assets, so UK creative businesses can start up, succeed and grow and the UK is seen internationally as an attractive place to do business ..."¹

Ett tredje exempel är Kanadas strategi "Creative Canada Policy Framework":

"Creative Canada is a new vision and approach to creative industries and to growing the creative economy by the Government of Canada. Our approach is about building on success. It's about positioning Canada as a world leader in putting its creative industries at the centre of its future economy. We know that the economies of the future will rely on creativity and innovation to create jobs and foster growth. To be competitive in the world, we must invest now to create the conditions for success, to develop and keep our talent in both French and English here at home, and to make sure we have a robust domestic market for content on which our international success will depend."²

Både den brittiska och den kanadensiska strategin omfattar flera politikområden. Men strategierna har tydligt fokus på ekonomisk tillväxt och jobbskapande.

En rimlig förväntan på en ny strategi för Sveriges kreativa branscher är att den ska bidra till att sektorn ska växa och skapa fler arbetstillfällen, på ett hållbart sätt. Detta borde genomsyra hela strategin och de åtgärder som föreslås inom ramen för strategin.

Avsnitt 4. Modeller för planering och insatser (s 30-39)

Modell för att sortera insatser och utvecklingsbehov (s 30-34)

Kreativ Sektor delar uppfattningen att olika företagsgrupper kan ha olika utvecklingsbehov. Vi tycker att det finns en poäng i att dela in företag på andra sätt än utifrån bransch. Denna indelning kan göras på många olika sätt. Kreativ Sektor anser att den indelning som föreslås i utredningen fungerar. Andra exempel på företagsindelning är varuföretag/tjänsteföretag (ibland svårdefinierat i digitala branscher), skalbarhet/icke-skalbarhet, samt företag till företag/företag till konsument.

Matris för att identifiera synergier mellan politikområden (s 36-37)

Kreativ Sektor delar utredningens uppfattning att synergier kan nås mellan olika politikområden. Matrisen i betänkandet illustrerar detta. Som lyfts ovan anser vi dock att målet med strategin i första hand bör vara att företag ska växa och skapa fler arbetstillfällen, varför fokus bör ligga på de närings- och exportpolitiska målen, samt de nationella målen för regional utveckling. De kulturpolitiska målen är viktiga och står inte i motsats. Som utredningen konstaterar kan tvärtom synergier uppnås. Dock anser vi att utvärdering av en

¹ <https://ddei5-0-ctp.trendmicro.com/wis/clicktime/v1/query?url=https%3a%2f%2fuploads%2dssl.webflow.com%2f60a2e06021577f542777ca5d%2f60a2e06021577f397677d11f%5fcic%5freport%5ffinal%2dhi%2dres%2d.pdf&umid=38DEBF36-E153-5605-A675-D4E86E3CAD38&auth=aa2a6666dad3109e072cd23e72dcb4db4081a53-93a76035223f23cc140d283aedfea128f0f73e61>

² <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/campaigns/creative-canada/framework.html>

strategi för kreativa branscher i första hand bör ske mot de närings- och exportpolitiska målen, samt de nationella målen för regional utveckling.

Arbetsprocess för planering, genomförande och uppföljning (s 38-39)

Kreativ Sektor anser att det kan finnas ett värde i att beskriva arbetsprocessen för planering, genomförande och uppföljning. Vi anser dock att det tredje steget i arbetsprocessen illustrerar problemen med otydligheten i de mål som strategin ska uppfylla: "Formulera insatsen så att den bidrar till att uppfylla något/några nationella mål inom de politikområden som insatsen berör, samtidigt. Använd respektive politikområdes mätpunkter för måluppfyllelse." Vi ser en stor risk i att ambitionen att strategin ska omfamna många odefinierade mål inom flera politikområden skulle göra arbetsprocessen otydlig och arbetet svårt att utvärdera.

Avsnitt 5. Definitioner och språkhänvisningar (s 40-44)

Kreativ Sektor tillstyrker i huvudsak de definitioner som föreslås. Vi ifrågasätter möjligen om "företag" och "branscher" behöver definieras. Dock ser vi ett stort värde i att definiera vilka verksamheter som ingår i sektorn. Fokus bör ligga på detta.

Kreativ Sektor tillstyrker förslaget att ersätta begreppet "kulturella och kreativa näringar" med "kulturella och kreativa branscher". Vi föreslår dock att begreppet "kulturella och kreativa branscher" förkortas till "kreativa branscher" (samt "kreativa företag" osv), eftersom begreppet "kreativa branscher" måste anses inkludera både kulturella och kreativa branscher – men inte nödvändigtvis tvärtom. Ytterligare anledning är att undvika långa namn som behöver förkortning, att KKN istället bara skulle bli KKB. Vi hänvisar här till utredningens namn "Kreativa Sverige", samt brittiska och kanadensiska strategierna "Create UK, Creative Industries" och "Creative Canada".

Avsnitt 6. Den centrala prioriteringen – Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan

Tydligare samordning och synergier inom staten, samt tydligare samverkan mellan staten och andra aktörer (s 45-48)

Kreativ Sektor tillstyrker utredningens centrala prioritering, ett tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan. Vi understryker att arbetet med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna kräver långsiktighet och samordning, mellan olika politikområden, mellan branscherna, samt mellan offentliga och privata aktörer.

Kreativ Sektor tillstyrker förslaget att en interdepartemental grupp inom regeringskansliet bildas. Givet att arbetet har ett tydligt företags- och näringsperspektiv föreslår Kreativ Sektor att näringsdepartementet har en central och samordnande roll i arbetet. För att upprätthålla kontinuitet och tempo tror vi inte på ett växlande ansvar mellan olika departement. En förutsättning är nära samverkan med kulturdepartementet, som de senaste åren bidragit till ett ökat fokus på kreativa branscherna, men det formella ansvaret bör ligga på näringsdepartementet.

Kreativ Sektor tillstyrker förslaget att ett samarbetsråd med myndighetschefer bildas. Givet att arbetet har ett tydligt företags- och näringsperspektiv föreslår Kreativ Sektor att Tillväxtverket ges ett särskilt ansvar för samordning och långsiktig utveckling av genomförande inom de strategiska prioriteringarna.

Kreativ Sektor tillstyrker förslaget att regeringen årligen inför planeringen av kommande budgetår bjuder in och för dialog med branschorganisationer och berörda myndighetschefer till dialog.

Ett utökat ansvar för kunskapsutveckling, samt statistik på och forskning om de kulturella och kreativa företagen (s 48-49)

Kreativ Sektor tillstyrker utredningens förslag om ett utökat ansvar för kunskapsutveckling, samt statistik. En medvetenhet om de värden som kreativa företag bidrar med till samhällsekonomin har varit avgörande för andra länders arbete med att främja och utveckla de kreativa branscherna. Tillgång till relevanta siffror är också nödvändigt för att offentliga aktörer ska kunna besluta om rätt insatser och spåra effekterna av dem. Relevant statistik efterfrågas ofta av regioner, utbildningar, delbranscher inom kreativa näringar m. fl. Idag finns ingen uppdaterad eller rättvisande statistik och analys för kreativa branscher i Sverige.

Avsnitt 7. Övriga strategiska prioriteringar

7.2. Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd (s 53-60)

Kreativ Sektor tillstyrker utredningens förslag om att anpassa formerna för och öka tillgången till rådgivning om företagande och tillväxt, att anpassa formerna för och öka tillgången till kapitalförsörjning för tillväxt samt stärk företagets efterfrågan på densamma, att anpassa formerna för och öka tillgången till stöd som kan stärka företagets tillväxt genom innovation och förnyelse, samt att ta tillvara företagets innovation för grön och social hållbarhet i samhället.

Kreativ Sektor vill lägga till behovet av en översyn av själva innovationsbegreppet för att de kreativa branschernas verksamhet bättre ska inkluderas i befintliga stödsystem. Som utgångspunkt föreslås att utgå ifrån den så kallade Oslodefinitionen, som omfattar produkt-, process-, kommunikations- och organisationsinnovation.

7.3 Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad (s 60-62)

Utredningen fastställer att ett starkt immaterialrättsligt skydd är en viktig förutsättning för att kreativa företag fortsatt ska vara del i en kunskapsekonomi i framkant, där skapande, innovation och digitalisering uppmuntras och omsätts i konkurrenskraft och tillväxt.

Kreativ Sektor vill gå ett steg längre genom att hävda att immaterialrätten är helt central för de kreativa branscherna. De moderna ekonomierna drivs idag av kunskap och utvecklas genom immateriellt värdeskapande. En fungerande immaterialrätt, inklusive upphovsrätt, är därmed en förutsättning för innovation och tillväxt. Upphovsrättens funktion som investeringsskydd behöver i högre grad beaktas av lagstiftare och myndigheter.

Kreativ Sektor tillstyrker därmed förslaget att upphovsrätten behöver inkluderas och hanteras även ur ett näringspolitiskt perspektiv, bland annat genom att upphovsrätt förenas med övriga tre immateriella tillgångar i indikatorerna som används för att följa upp målen inom näringspolitiken.

Kreativ Sektor tillstyrker också utredningens förslag att löpande följa och kontinuerligt skapa anpassningar för en balanserad och stark upphovsrättslig marknad som värnar företagen som rättighetshavare och deras möjligheter att skapa värden genom exklusiva rättighetsupplåtelse. En förutsättning för innovation och tillväxt inom de kreativa näringarna är att företagen kan tillgodogöra sig det fulla värdet av sitt skapande och sina investeringar.

Kreativ Sektor tillstyrker förslaget i betänkandet att PRV ges i uppdrag att ta fram en immaterialrättslig (upphovsrättslig) strategi för Sverige. Kreativ Sektor föreslår att inspiration för att formulera målsättningen för en immaterialrättslig strategi hämtas från brittiska strategin "Create UK, Creative Industries": "Ensuring a business, regulatory and fiscal environment

that encourages the creation of, investment in and commercialization of Intellectual Property (IP) assets, so UK creative businesses can start up, succeed and grow and the UK is seen internationally as an attractive place to do business.”

Kreativ Sektor vill utöver detta lyfta ytterligare tre viktiga förslag:

Långsiktigt uppdrag till Patent- och registreringsverket (PRV)

Patent- och registreringsverket (PRV) hade under åren 2017-2019 ett uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för ökad förståelse om upphovsrättens innebörd. Dessutom skulle de möjligheter som finns för att få laglig tillgång till kreativt, kulturellt och innovativt material främjas. Kreativ Sektor anser att PRV bör ha ett stående upphovsrättsuppdrag med erforderliga insatser.

Upprätthållande av kreativa företags territoriella rättigheter inom EU

Investeringar i kreativt innehåll bygger på möjligheten att kunna upplåta rättigheter för olika länder eller territorier. Möjligheten att på förhand eller i efterhand kunna sälja exklusiva rättigheter för olika territorier utgör därmed en förutsättning för investeringar och ekonomisk tillväxt. För ett litet språkområde som Sverige är det absolut centralt att territoriella rättigheter inom EU upprätthålls, också ur ett konsumentperspektiv, eftersom slopande av territoriella rättigheter skulle gå ut över utbudet. Kreativ Sektor anser att det är mycket viktigt att regeringen försvarar denna linje i EU-samarbetet.

Fortsatta åtgärder mot olovlig hantering

En förutsättning för innovation och tillväxt inom de kreativa näringarna är att det upphovsrättsliga skyddet upprätthålls. Strängt taget finns fem tänkbara slags åtgärder för att minska olovlig hantering: upplysning till allmänheten, utveckling av nya tjänster, mellanhanders ansvar, polis och rättsväsende samt tekniska skydd/informationssäkerhet. Polis och rättsväsende har haft en positiv utveckling de senaste åren men Sverige är långt ifrån den ambitionsnivå som t ex Storbritannien har på området. Tekniska skydd och informationssäkerhet kan främjas med forskning och innovationsfinansiering, men det är även viktigt att Sverige bevakar att det inte blir några inskränkningar i möjligheten till tekniska skydd i de olika lagförslag som diskuteras nu och i framtiden.

Givet det bredare anslaget behöver rubriken ”Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad” ändras.

7.4 Export, internationalisering och värdeskapande utomlands (s 63-65)

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som går ut på att höja kunskapsnivån hos statliga aktörer med främjandeuppdrag, aktörer inom det regionala exportfrämjandet och investerare om företagande och affärslogik hos de kreativa branscherna.

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som bidrar till ett tydligt och lättillgängligt och anpassat utbud för företagen i form av rådgivning, lån, utvecklingsmedel och matchmaking för export och internationalisering efter behov som följer av företagens affärsmodell, samt att detta främjande kanaliseras direkt till företag från myndigheter och regionala exportcentra, samt även från myndigheter via branschnära företagsfrämjande organisationer till företag.

Kreativ Sektor tillstyrker förslaget om att avsätta statliga medel som möjliggör för branschernas företagsfrämjande funktioner att koppla samman företag och verksamma inom kulturella och kreativa branscher med internationella samarbetspartners och internationella marknader.

Kreativ Sektor välkomnar även den tydliga målsättningen att exporten från företag inom kreativa branscher ökar, i absoluta tal och som andel av BNP, mätt i såväl varu- som tjänsteexport och digital export, samt att Sverige har inflytande internationellt och uppfattas som ett attraktivt land att samarbeta med och investera i. Vi anser att liknande målsättningar (exempelvis avseende tillväxt och sysselsättning) bör ställas upp för övriga strategiskt prioriterade områden.

7.5 Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla (s 65-68)

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som innebär att kompetensförsörjning underlättas genom system för vidareutbildning, valideringsmodeller, förenklade processer för att anställa arbetskraft från utlandet i relation till regionala och branskmässiga produktionsmönster, där mångfald främjas.

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som bidrar till en stärkt kunskapsnivå i hela utbildningssystemet om att verka i företagsform, där mångfald främjas.

Kreativ Sektor tillstyrker förslaget att statens generella sociala och ekonomiska trygghetssystem för företag anpassats till att fungera effektivt för alla slags företagsformer, samt till affärsmodeller och villkor för företag i kreativa branscher.

7.6 Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom) (s 68-74)

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som innebär att nationella myndigheter stödjer framtagande av lokala och regionala strategier för att främja kulturella och kreativa företag ur ett platsperspektiv, som även tar vara på företagens betydelse för platsen, genom kunskapsstöd och utvecklingsmedel.

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som leder till att kreativa branscher integreras i den bredare regionala och lokala samhällsplaneringen, i syfte att främja hållbar utveckling i företagen och att bidra till attraktiva platser för besökare, boende, företag och investeringar.

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som innebär att fysiska platser som kreativa hubbar och liknande samlokalisering för kulturella och kreativa företag tillskapas och omskapas; platser där det finns lokaler med låga hyror för företagen och som kan omformas flexibelt efter företagens olika behov. Samverkan kring lokaler, för att samtidigt stärka platsen och kulturella och kreativa verksamheter, uppmuntras mellan näringsliv, fastighetsägare, civilsamhällets föreningar och offentliga aktörer.

Kreativ Sektor tillstyrker förslag som innebär att statliga aktörer stärker det lokala och regionala perspektivet i fråga om talangutveckling, bland annat via skolor och institutioner, för ett fortsatt flöde av kulturella och kreativa yrkeskompetenser som långsiktigt kan stärka företagandet i kulturella och kreativa branscher ur nationellt perspektiv och bidra till platsens utveckling.

Styrelsen för Kreativ Sektor

Kontakt:
Christine Sundberg Carendi, kansliansvarig
christine.s.carendi@kreativsektor.se, 0704-945799